

IV Jornada Filològica organitzada per l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit, *La lingüística romànica al segle XXI* (Barcelona, 23 d'octubre de 2009). – La quarta jornada dedicada al professor Badia tingué lloc el divendres 23 d'octubre de 2009 a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, on ens aplegàrem una colla de col·legues, amics i estudiants, per tal de seguir l'interessant desenvolupament de la temàtica escollida, que va versar sobre romanística, àmbit en el qual està treballant ell actualment.

L'obertura de l'acte anà a càrrec del president de la Secció Filològica, Joan Martí, el qual, després de fer una lloança del Dr. Badia, constatà que avui dia la romanística està arraconada, dins la globalitat en què s'ha d'incloure, mentre que va viure una gran esplendor al llarg del segle passat, i en el mateix sentit M. Teresa Cabré (UPF) es preguntà com és que els joves no s'interessin per aquest camp d'estudi tan important.

Com ja ha esdevingut habitual, inicià la jornada el Dr. Badia i Margarit, amb la ponència «La meva descoberta de la romanística (1949-1950)». Abans d'endinsar-s'hi, però, aclarí que aquest

tema constituïa el tercer capítol d'un llibre que està escrivint, *Romania Amica*, unes memòries sobre les seves coneixences i vivències, a partir del segon terç del segle xx, en el món de la romanística, moviment científic nascut encara dins del segle xix. Començà referint-se a la seva fretura per anar coneixent romanistes —amb els quals anà establint relacions professionals i amicals—, per veure com treballaven i per poder consultar les seves obres. Als anys quaranta, després de la Segona Guerra Mundial, i en l'aïllament del règim de Franco, esdevenia imprescindible establir relació directa amb d'altres romanistes d'arreu, per anar progressant en les investigacions en el camp de la lingüística i de la filologia romàniques, i és així com inicià una sèrie de viatges (a Lió, Zuric, Munic, etc.). El 1949 intervingué en el «III Congrés Internacional de Toponímia i d'Antroponímia» a Brusselles, el primer al qual assistia i al qual presentava una comunicació, i que li deixà una forta empremta. L'assistència hi fou molt nombrosa, atès que, acabada la guerra mundial, els romanistes volien reprendre els contactes amb els seus col·legues. Hi conegué molts i bons especialistes, i constatà, com deia Mgr. Gardette, «que els romanistes formàvem una gran família». El contingut va ser de molt alt nivell; l'organització, modèlica; el sopar de comiat, un acte amb intervencions molt bones; els assistents, amb ganes de tenir informació d'Espanya, llavors molt aïllada de l'exterior. Tot seguit parlà del seu *dobte* sojorn a Zuric, on passà uns mesos el 1950. Hi anà amb una beca del CSIC, per continuar amb els estudis de cromografia (fonètica experimental) que havia iniciat a Coïmbra el 1945. Com que aquesta activitat li ocupava els matins, i no l'acabava de satisfer del tot, aprofità les tardes —que podia aplicar al que més li abellís— per treballar al Seminari Romànic i a la Biblioteca, on resumia i copiava dels llibres i revistes que li interessaven, i on féu noves coneixences de grans mestres de la romanística. Durant l'estada a Zuric es refermà en la importància dels *parlars alpins* —parlars diversos, però poc diferenciats—, que suposen un enllaç entre la cultura romana i la de les llengües medievals i modernes. Tanmateix, tendeixen a anar desapareixent per la pressió de les grans llengües de cultura actuals, tot i que l'administració suïssa dedica molts mitjans a la seva supervivència. Per últim, exposà una «Ruta de la Romanística», elaborada i realitzada per ell el 1950, després de l'estada a Zuric, i abans del seu retorn a Barcelona, en la qual visità uns quants col·legues —«a cada fita, un col·lega»—, amb els quals se sentia unit des dels punts de vista professional, patriòtic i ètic.

A continuació el Dr. Fernando Sánchez Miret, de la Universitat de Salamanca, dissertà, en una exposició metodològicament modèlica, sobre «La història de /r/ en català: perspectiva romànica». Féu veure que, en català, és habitual la pèrdua de -r final, tant en els infinitius, aguts (*cantar*) o plans (*córrer*), com en els substantius (*pastor*) i en els adjectius (*dur*) aguts, i en llurs plurals (*pastors*; *durs*) —tot i que no deixen de presentar-se alguns problemes, perquè certs noms i adjectius la conserven (*cor*, *amor*; *sever*, *car*)—, així com en les formes verbals amb infinitiu seguit de clíctic (*menjar-la*). Davant d'aquesta situació, es plantejà algunes preguntes: 1. Quina fou l'evolució històrica del procés de pèrdua?; 2. Com s'expliquen les excepcions?; 3. Com s'expliquen els fenòmens entre infinitiu i clíctic? Tenint en compte que la romanística és una disciplina comparativa, assegurarà que la pèrdua de -r final no és un fenomen panromànic, tot i que és molt difós. Com que la -r que es perd és un so alveolar, bategant i breu, el procés de reducció articulatòria és el d'un so ja molt feble per ell mateix. En català, històricament, la pèrdua comença en el grup [rs] (*ursu* > *ós*, *bursa* > *bossa*). Pel que fa a la -r final, es perd en els infinitius plans seguits de clíctic amb consonant inicial (*convenceø-la*), i per evitar grups amb clítics en forma plena —(*mirar-nos-ho*), que passa a [mi'ranzu]; *vull menjar-lo* > *vull menjà'l*. I aquesta pèrdua s'estén a d'altres posicions. Tot i això, i per contra, els monosíl·labs són refractaris al canvi (*mar*; *car*). Així, el ponent establí jerarquies en el canvi, i constatà que la pèrdua de -r final dels infinitius és molt freqüent a la Romània.

Després d'una breu pausa, s'inicià la taula rodona «La lingüística romànica al segle xxi», coordinada pel Dr. José Enrique Gargallo (UB). Hi intervingueren la Dra. Mercedes Brea (Universitat de Santiago de Compostela), el Dr. Ramon Cerdà (UB) i el Dr. Xavier Lamuela (UdG).

M. Brea recalçà que la pèrdua de valor de la Romanística afecta totes les humanitats, la lingüística romànica és considerada obsoleta, perquè ara hom s'especialitza en aspectes més específics. Però insistí que cal tenir una visió de conjunt, que cal fer estudis diacrònics i comparatius. I es referí també al pla de Bolonya, que s'ha anat desvirtuant, del qual, però, cal aprofitar els màsters, vinculats a la investigació, terreny en què s'estan elaborant molts projectes. R. Cerdà, després de constatar que el Dr. Badia, acabada la guerra civil, fou un contrapunt, en aquella universitat franquista, exposà dues qüestions, l'una, externa, que les dues guerres mundials van ensorrar la importància que havia tingut fins llavors el germanisme, i la segona, interna, que és necessària una visió molt generalista de tots els fenòmens romànics, tenint en compte que la lingüística romànica coexisteix amb totes les altres tendències. X. Lamuela hi donà un enfocament més sociolingüístic, en fer veure que la lingüística pura no pot explicar res del funcionament social de les llengües. Tant el filòleg com el sociolingüista han de saber com enfocar l'estudi de les llengües: a qui es dedica a una sola llengua li manca la visió de conjunt, però qui tan sols té una visió de conjunt no pot conèixer les vicissituds de cada llengua, de manera que cal trobar un equilibri entre aquestes dues situacions. Finalment, M. Brea reprova que qualsevol article es tradueixi a l'anglès, quan de fet les llengües romàniques són fàcilment comprensibles entre elles, tot i tenir-ne pocs coneixements, i, doncs, esperonà els investigadors perquè publiquin les seves recerques en la llengua pròpia.

Montserrat BADIA I CARDÚS
Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna
Universitat Ramon Llull